gröna bladet

FÖR LANDSBYGDS-
FÖRETAGARE
I ÖREBRO LÄN
#3 2021

TEMA: GREPPA NÄRINGEN

Råd från Greppa Näringen

Satsa på mellangrödor

Nya jakttider

Länsstyrelsen Örebro län

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

3 Ledare
4 Greppa Näringen 20 år
5 Rådgivningsföretag för Greppa Näringen
6 Klimat, energi och vatten
10 Anläggningar med djur ska registreras
12 Rapport från officiell veterinär på slakteri
15 Alla pratar vildsvin
16 Kurser

Tema: Greppa Näringen

Under 20 år har Greppa Näringen arbetat med att öka och sprida kunskapen om åtgärder som lantbrukare kan göra för att minska miljöpåverkan i produktionen. Det är ett långsiktigt arbete som bygger på frivillighet och som är en av flera pusselbitar som bidrar till en hållbar livsmedelsproduktion i Sverige.

Nästa nummer kommer den 2 december.

Redaktionen

Ann-Sofie Hedberg
010-224 84 26
ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se

Helena Åkerhielm
010-224 84 27
helena.akerhielm@lansstyrelsen.se

Ingalill Kämmerling
010-224 84 31
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Susanne Lindeborg
010-224 86 31
susanne.lindeborg@lansstyrelsen.se

Therese Erneskog
010-224 84 22
therese.erneskog@lansstyrelsen.se

Åsa Lindin
010-224 84 32
asa.lindin@lansstyrelsen.se

Gröna Bladet ges ut av
Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro
Telefon: 010-224 80 00
E-post: grona-bladet.orebro@lansstyrelsen.se
Ansvarig utgivare: Lovisa Forssell

Tryck: Danagårdslitho, Ödeshög, 2021
Publikationsnummer: 2021:15
Omslag och baksida: Mårten Svensson, Greppa Näringen
Foto ledare: Torgny Frembäck
Layout: Länsstyrelsen i Örebro län

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

I år fyller Greppa Näringen 20 år!

Thomas Börjesson

Eget ansvar och hög kompetens bland lantbrukarna har varit en viktig grundbult i den svenska miljöpolitiken. För att lyckas utveckla ett hållbart lantbruk för framtiden behöver vi fortsätta att hålla kunskapsnivån på en hög nivå, inte minst med tanke på ett allt mer ökat fokus på klimatet och lantbruket. År 1999 beslutade riksdagen om 15 miljökvalitetsmålen (det 16:e målet, biologisk mångfald, tillkom 2005) och lantbruket fick egna mål för att minska utsläppen av kväve och fosfor. I ljuset av det fanns ett behov av mer systematisk miljörådgivning och Greppa Näringen skapades. I början fanns Greppa Näringen bara i södra Sverige. I dag erbjuds rådgivning av rådgivningsföretag i hela Sverige och i Örebro län finns idag ett brett utbud av rådgivningar.

En ökad hållbar produktion av livsmedel där relevanta miljömål nås är avgörande delar i de nationella och regionala livsmedelsstrategierna. Här utgör kompetensutvecklingen inom Landsbygdsprogrammet, där Greppa Näringen ingår, en avgörande pusselbit för att värna miljön och bidra till ett konkurrenskraftigt lantbruk. Inför kommande Landsbygdsprogram, som startar 2023, är det därför glädjande att det ser ut som om att satsningarna på kompetensutveckling kommer att prioriteras även i framtiden.

I Landsbygdsprogrammet erbjuder Länsstyrelsen också utbildning inom till exempel natur- och kulturmiljövärden och rådgivning om betesmarker. Är du nyfiken på vilka rådgivningar och kurser som finns nu? Kolla in några av våra kurser på sista sidan i detta nummer av Gröna Bladet eller i kalendern på vår webbplats.

Apropå Livsmedelsstrategin! Just nu händer det mycket kring vildsvin och en del av det kan du läsa om i detta nummer!

Till sist. Regeringen har aviserat en förstärkning av Landsbygdsprogrammet och föreslår bland annat att mer pengar ska tillföras för täckdikning och till kalkfilterdiken. Vi kommer att återkomma till hur dessa stöd kan sökas lite senare.

Thomas Börjesson,
chef Landsbygd och Näringlisv

Greppa Näringen 20 år – en del i ett hållbart svenskt lantbruk

I Sverige har cirka 10 300 gårdar, som tillsammans brukar hälften av den svenska åkermarken, valt att vara med i Greppa Näringen. Under snart två decennier har rådgivare gjort över 60 000 gårdsbesök.

TEXT: **KARIN HUGOSSON, LRF (REDIGERAD AV LÄNSSTYRELSEN)** FOTO: **ALEX REGNER**

Den första Grepparådgivningen i Örebro län gjordes i oktober 2005. Sedan dess har ytterligare drygt 980 rådgivningar genomförts. Frivilliga åtgärder som leder till minskad miljöpåverkan inom livsmedelsproduktionen är positivt och kompetensutveckling lyfts som en viktig del även i det kommande Landsbygdsprogrammet.

Omvärlden förändras och under de 20 åren som gått har Greppa Näringen utvecklats kontinuerligt och nya rådgivningar har tagits fram för att möta nya behov. Från att ha börjat som ett ganska utpräglat övergödningsprojekt har Greppa Näringen breddats till ett hållbarhetsprojekt. Och det passar bra i tiden. Genom att arbetet med rådgivning varit systematisk upplagt och att det pågått under lång tid har det även rönt intresse utomlands.

Viktigaste lärdomarna

En viktig lärdom när det gäller att uppnå resultat med rådgivningen är tillit till rådgivaren och möjlighet att jämföra data mellan gårdar. Lantbrukaren behöver ett kvitto på att genomförda åtgärder ger resultat och det har därför visat sig nödvändigt med återkommande gårdsbesök. Under 20 år har över 23 000 växtnäringsbalanser gjorts inom projektet, vilket är unikt. De gör att vi kan följa hur överskottet av kväve och fosfor i gårdsbalansen ändras. Vi har under denna tid lärt oss att rådgivning fungerar som en del av miljöarbetet.

– Med en systematisk rådgivning har vi kunnat kvantifiera åtgärderna och man kan se att andelen lantbrukare som gjort miljöåtgärder på sin gård har ökat, säger Markus Hoffmann, mark- och vattenexpert på LRF, och en av dem som var med och startade Greppa Näringen.

Tillsammans har vi:

- Beräknat över 23 000 växtnäringsbalanser. De visar ett minskat fosforöverskott på mellan 30 och 90 procent på djurgårdar och minskat kväveöverskotten med upp till 11 procent.
- Utfört 3 000 rådgivningar om klimat och energi.
- Utfört 8 800 rådgivningar om utfodring.
- Utfört 5 500 rådgivningar om behovsanpassad gödsling. Dubbelt så många av Greppa Näringens medlemmar har en aktuell markkarta jämfört med andra.
- Utfört 4 400 rådgivningar om anläggning av våtmark.

Läs mer om Greppa Näringen på www.greppa.nu

Nya rådgivningar inom Greppa Näringen

Snart lanseras två nya rådgivningar," Biologisk mångfald i åkerlandskapet" och "Odlingsstrategi med och utan glyfosat". Nytt för Örebro län i höst blir också startmodul för lantbruksföretag med häst.

TEXT: **HELENA ÅKERHIELM** FOTO: **MOSTPHOTOS**

Rådgivning till hästföretag

Hästnäringen är en stor näring med verksamhet som också påverkar miljön. Många är intresserade och vill lära sig mer. Med stöd av rådgivare kan du hitta åtgärder som minskar din verksamhets miljöbelastning. Greppa Näringens nya hästrådgivning är ett bra tillfälle att till exempel se över gårdens rasthagar och gödselhantering. Rådgivningen riktar sig till hästföretagare med minst 15 hästar.

Odla utan glyfosat?

Bakgrunden till rådgivningen Odlingsstrategier med och utan glyfosat är de diskussioner som har pågått i EU kring glyfosat och dess vara eller inte vara. I skrivande stund vet vi inte vilket beslut som kommer att tas i EU.

Tanken med denna rådgivning är att se över en strategi för att använda mindre eller ingen glyfosat på gården. Den ger dig också visst stöd i ditt arbete med integrerat växtskydd, något som alla lantbrukare ska arbeta med, där förebyggande åtgärder och alternativ till kemiska växtskyddsmedel ingår som viktiga delar. Syftet är att precisera vilka moment i odlingen som behöver förändras, både kemiskt och mekaniskt. Resultatet diskuteras sedan utifrån praktiska, ekonomiska och miljömässiga perspektiv.

Biologisk mångfald i åkerlandskapet

Rådgivningen Biologisk mångfald i åkerlandskapet är till för dig som är intresserade av att gynna biologisk mångfald. Rådgivningen utgår från den enskilda gårdens förutsättningar och rådgivaren hjälper dig att hitta åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden som passar just din gård.

Upphandling av rådgivning i höst

De nya rådgivningarna beräknas bli tillgängliga i länet under hösten 2021, efter att upphandling av rådgivare är klar.

Rådgivningsföretag för Greppa Näringen

De företag som kan ge rådgivning i Örebro län under hösten 2021 fram till årsskiftet 2022/23 är:

- **HS Konsult AB**, kontakt Kajsa Bruhn, 0152-235 37, 072-092 16 24, kajsa.bruhn@hushallningssallskapet.se
- **Växa Sverige,** kontakt Niklas Johansson, 010-471 01 34, 070-688 21 44, niklas.johansson@vxa.se
- **Erika Vestgöte Dreber Gård Konsult**, 076-763 38 50, info@osterby.se
- **Ludvig och co AB**, kontakt Petra Nilsson, 011-19 49 27, petra.nilsson@ludvig.se
- **Potatiskonsult Åsa Rölin AB**, 079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se
- **Sören Eriksson Naturvård AB**, 070-746 25 88, soren@vatmark.se
- **Naturvårdsgruppen Väst AB**, Anders Himmerland, 070-883 65 69, anders@naturvardsgruppen.se
- **Lantbruksrådgivning i Väst**, Maja-Lena Främling, 070-207 51 67, info@lantbruksradivast.se

Målgruppen för enskild rådgivning:

I första hand gårdar med minst 50 hektar och/eller 25 djurenheter i nitratkänsligt område. Vissa undantag kan göras till exempel i områden med påverkade vatten och för våtmarksrådgivning.

Klimat, energi och vatten

Intresset för klimatfrågan är stort och i branschen pågår många initiativ för att bidra på olika sätt. Där är bland annat Greppa Näringens Klimatkollen en pusselbit.

TEXT: **HELENA ÅKERHIELM**
FOTO: **MÅRTEN SVENSSON**

Inom Greppa Näringen finns flera rådgivningar som har koppling till klimatet. Tydligast är förstås Klimatkollen och Energikollen där du tillsammans med rådgivaren går igenom gårdens flöden för att hitta delar i produktionen som eventuellt kan skruvas på för att minska klimatpåverkan eller energiåtgången. Många av dessa åtgärder kan också bidra till besparingar för gården. Utöver dessa finns även flera andra rådgivningsområden inom Greppa Näringen som har koppling till klimatfrågan, som till exempel markavvattning, markpackning och foderrådgivning.

Väl fungerande diken har en central roll för att både motverka och hantera klimatförändringar.

Dränering och diken

Ett förändrat klimat kommer att ställa högre krav på hanteringen av vatten som till exempel dränering och bevattning. För lite eller för mycket vatten ger minskad produktion. Det bidrar inte bara till ökade förluster av näringsämnen till vatten utan också till avgång av klimatgaser. Förändrade nederbördsmönster är en del i de klimatförändringar vi väntas få uppleva framöver.

I Greppa Näringens koncept finns rådgivningen Översyn av dränering, där du övergripande kan diskutera dränering på din gård. En annan rådgivning som finns är Underhåll av diken. Om du vill kan du vid rådgivningen om dikesunderhåll även ta med grannar som du kanske delar markavvattning med. Prata med din rådgivare om det innan besöket.

Våtmarker

Under en rådgivning i Greppa Näringen går du och rådgivaren igenom förutsättningen för en våtmark på gården och hur den kan utformas för att bli så bra som möjligt. Rådgivaren gör också en översiktlig uppskattning av kostnader och beskriver vilka möjligheter till finansiering som finns. Om du redan har en våtmark finns det också rådgivning om skötsel av våtmarker. Under rådgivningen gör ni en besiktning av våtmarken och pratar igenom hur din våtmark bäst ska skötas så att den fyller sin funktion under många år framöver.

Kalkfilterdiken

Om du planerar att göra en ny dränering på marker med lerjordar kan det vara intressant att i samband med dräneringen göra ett kalkfilterdike. Det är en strukturkalkning som görs i de massor som du fyller dräneringsdiket med. Det går att söka stöd för kalkfilterdike men i skrivande stund är det ännu inte bestämt varifrån och hur du söker stödet. Vi kommer att informera mer när beslut har tagits.

Guldsandbi på ängsvädd.

Violettkantad guldvinge på klöver .

Gynna våra vilda pollinatörer

Det finns idag många hot mot våra vilda pollinatörer som vilda bin, blomflugor och fjärilar. Bland annat har insekternas livsmiljöer minskat. Pollinering är viktigt för produktion av livsmedel och för fungerande ekosystem. Under 2020–2022 jobbar Länsstyrelsen i Örebro län med ett regeringsuppdrag för att gynna vilda pollinatörer och pollinering.

TEXT: **HENRIK JOSEFSSON OCH RUDY HOBBENSCHOT** FOTO: **HENRIK JOSEFSSON**

Om du vill läsa mer om hur du kan hjälpa länets pollinatörer kan vi tipsa om broschyren *Hjälp våra vilda bin*. Fokus ligger på att skapa blomrika miljöer som ger mat till bina, samt att skapa bra bomiljöer. Olika vildbin är ofta specialiserade på att samla pollen eller nektar från olika växter och det är viktig att det finns tillräckligt med föda inom ett lämpligt flygavstånd och året runt. Samtidigt ska det finnas platser för dem att bo. En del gräver bon i sandiga marker, medan andra använder befintliga håligheter i döda träd. Det här kan uppnås genom fortsatt skötsel av exempelvis blomrika hagar och slåtterytor. Men även genom aktiva åtgärder som att öppna upp sandiga marker, motverka igenväxning av blomrika marker eller insådd av blommande växter längs åkerkanter. Alla kan göra något för att hjälp våra vilda bin. Broschyren finns att ladda ned digitalt på Länsstyrelsens webbplats.

Sök medel till åtgärder inom pollinatörs-LONA

Under 2020-2022 finns möjligheten att söka pengar inom LONA (Lokala naturvårdsprojekt) för projekt som gynnar pollinatörer. Hittills har 18 projekt redan fått bidrag. Om du vill ta initiativ till ett pollinatörsprojekt så tar du ta kontakt med din kommun för att genom dem söka bidrag. Information om hur det går till och tips på konkreta projektförslag finns på Länsstyrelsen webbplats under LONA. Ansökningar för nya projekt ska lämnas senast den 1 december 2021.

Exempel på andra pågående projekt

I samarbete med markägare så arbetar Länsstyrelsen med att få till åtgärder i grus- och sandtäkter för att gynna vilda pollinatörer. Hushållningssällskapet har fått medel till projektet Hela Sverige blommar. Inom projektet delas fröpåsar ut till lantbrukare i länet som skapar blommande fältkanter eller trädor.

Om du har förslag på projekt och åtgärder för att gynna vilda pollinatörer så är du välkommen att höra av dig. Vi kan bistå med råd kring hur du går vidare med dina tankar.

Kontaktperson: Rudy Hobbenschot, rudy.hobbenschot@lansstyrelsen.se, 010-224 87 49.

Investera i mellangrödor

Vill du skapa bättre struktur i din åkermark, öka mullhalten i mullfattiga jordar och gynna marklevande organismer som bidrar till markens bördighet? Mellangrödor kan ge mycket tillbaka om de odlas rätt. Undvik fallgroparna, uppföröka inte skadegörare och ogräs i din växtföljd och ge mellangrödan en ärlig chans till bra etablering.

TEXT: **INGALILL KÄMMERLING** FOTO: **HENRIK NÄTTERLUND**

Mellangrödor kommer att ha sin plats i växtodling framöver. Olika typer av mellangrödor kan bidra på olika sätt och ofta på flera sätt samtidigt. De är multifunktionella.

Fånggröda, en mellangröda som fångar upp och förhindrar utlakning av växtnäring, är en etablerad åtgärd med dokumenterade effekter. I klimatdebatten är mellangrödornas potential att öka kolinlagringen i marken intressant och ett område som behöver utforskas. Men de positiva effekterna rör inte bara haven och klimatet. Investera i din mark och ge grödorna bättre förutsättningar att klara de vädersvängningar med längre torra och våta perioder som vi ser framför oss.

Vad ska din mellangröda bidra med?

Med rätt val av art eller artblandning kan din mellangröda ge en eller flera positiva effekter. Det kan till exempel vara kvävefixering, biologisk alvluckring, ökad konkurrens mot ogräs, nematodsanering, minskad jorderosion, extra skörd av foder på hösten, gynna pollinerare eller öka mullhalten, gynna marklevande organismer och att bygga upp bördigheten i marken.

Satsa på bra etablering

För att få bra effekt av en mellangröda krävs god etablering. Det fungerar oftast bäst att så in mellangrödan som en bottengröda. Tänk som vid en bra etablering av vallfrö eller slåttervall. Etablering av mellangröda efter skörd kräver tidig skörd och sådd för att grödan ska hinna utvecklas tillräckligt för att ge effekt.

Har man problem med rotogräs på ett fält är det bättre att utnyttja tidsfönstret mellan huvudgrödorna för ogräsbekämpning.

Arter och artblandningar

En mellangröda bestående av en blandning av olika arter har många fördelar. Tillsammans kan olika arter med djupa och grunda rotsystem nyttja marken och vattnet bättre och ge en högre biomassa. Om någon art inte gynnas av årsmånen kan andra kompensera för den.

Några vanliga kvävefixerande mellangrödor är ettåriga baljväxter som blodklöver och perserklöver och fleråriga arter som humlelusern, fodervicker, luddvicker, lusern, rödklöver och vitklöver. Gräsarter som till exempel engelskt rajgräs är bra på att ta upp kväve på hösten men ger sällan någon förfruktseffekt året efter. Bovete och purrhavre passar i de flesta växtföljder och fryser bort. Honungsört är lättetablerad och har liksom purrhavre och vitsenap inte så högt vattenbehov. Oljerättika är bra på att ta upp kväve, förutsatt att den sås tidigt, och har liksom cikoria djupa pålrötter som förbättrar markstrukturen.

Mellangröda som passar växtföljden

När man väljer mellangröda är det viktigt att fundera över vilka grödor som ingår i växtföljden, så att mellangrödan inte uppförökar växtskadegörare. Till exempel:

- Lusern och klöverarter ökar risken för sjukdomar på klövern i växtföljder med klöver- och blandvallar.
- Vicker bör undvikas i växtföljder med ärter och åkerböna.
- Honungsört passar inte i växtföljder med potatis. Risk för TRV-virus och Rhizoctonia.
- Oljerättika bör undvikas i växtföljder med oljeväxter. Risk för klumprotsjuka och bomullsmögel.

Undvik spillfrö

En del arter som används som mellangrödor riskerar att bli fröogräs i växtföljden. Fundera över om du behöver planera in en åtgärd, till exempel putsning, för att undvika att mellangrödan producerar spillfrö (till exempel bovete och honungsört).

Se mellangrödor i fält, 29 september

Hushållningssällskapet i Örebro har i år två försök med mellangrödor insådda som bottengröda. Den 29 september anordnar vi en fältträff där vi tittar på det ena av försöken och diskuterar mellangrödor. Välkommen att anmäla dig! Se inbjudan på sista sidan.

Mellangröda som ekologisk fokusareal eller miljöersättning för fånggröda

Planerar du att söka stöd för mellangröda eller fånggröda är det viktigt att du också har koll på villkoren för stödet, som när och vad du får så och när du får bryta grödan. Information om stöden hittar du på Jordbruksverket.se.

Rapportera djuren åter från tillfälligt ute

Har du haft dina djur utspridda på flera olika beten under betessäsongen? Har du rapporterat dina djur som tillfälligt ute till CDB eller skrivit dem som tillfälligt ute i din stalljournal? Nu är betessäsongen snart över och vi vill påminna om att det är viktigt att komma ihåg att rapportera eller notera när djuren kommer hem. Rapporteringen ska ske senast sju dagar efter händelsen.

När djuren är hemma på gården igen kan det även vara bra att passa på att kontrollera djurinnehavet i CDB. Stämmer det med djuren som du har i din besättning?

Aktivitetskrav för dig som söker gårdsstöd

Söker du gårdsstöd ska det tydligt synas att du gjort något av det här senast 31 oktober:

- odlat
- låtit beta
- putsat
- slagit av
- jordbearbetat.

Om det är första året marken ligger i träda behöver du inte putsa eller slå av den. Det finns några fler undantag, du kan läsa mer om dem på Jordbruksverkets webbplats.

Anläggningar med djur ska registreras senast 1 oktober

Du som driver en anläggning med djur ska registrera din anläggning senast den 1 oktober. Observera att du som redan har en produktionsplats inte ska skapa en ny anläggning (produktionsplats) utan komplettera uppgifterna om den produktionsplats du redan har.

TEXT: **ANN-SOFIE HEDBERG** FOTO: **MOSTPHOTOS**

En anläggning kan till exempel vara ett stall, en fastighet, en lokal eller ett bete. Det är du som driver anläggningen som ska registrera den, även om du inte själv äger eller tar hand om djuren.

Registreringskravet gäller alla djur som lever på land, förutom sällskapsdjur i privata hem. Du som har tillstånd enligt djurskyddslagen för att hålla hästar, pälsdjur eller sällskapsdjur behöver oftast även registrera din anläggning. Har du redan en produktionsplats behöver du gå in i e-tjänsten och komplettera uppgifterna om den produktionsplats du redan har. Detta är en del av EU:s nya djurhälsoförordning som började tillämpas den 21 april.

Du hittar e-tjänsten för registrering via Jordbruksverkets webbplats. Under Våra e-tjänster på startsidan hittar du Registrera anläggning (Anmäl djurhållning). Du kan också göra din anmälan via blanketten Registrera anläggning. Blanketten finns i webbutiken på Jordbruksverkets webbplats, eller så kontaktar du Jordbruksverkets kundtjänst, 0771-223 223, och ber att få den utskickad.

Nya jakttider införda

Från och med den 1 juli 2021 har jakttiderna justerats för ett flertal arter. Här kan du se några av de djurslag och jakttider som berörs av ändringar.

TEXT: **JOHANNA MÅNSSON WIKLAND** FOTO: **MOSTPHOTOS**

Nedan hittar du några exempel där det gjorts ändringar i jakttiderna. Mer detaljerad information om jakttiderna hittar du på Länsstyrelsens webbplats, lansstyrelsen.se, under fliken Djur> Jakt och vilt. Alla ändringar finns i jaktförordningen (1987:905) som du kan hitta på Riksdagens webbplats, riksdagen.se.

- Jakttiden på rådjur och dovhjort är förlängd.
- Älgjakten har nu en fast starttidpunkt och inte som tidigare på en särskild måndag.
- Jakten efter älgkalv på oregistrerad mark är nu fem dagar.
- Jakt efter kronhjort på oregistrerad mark utanför kronhjortsskötselområden får bedrivas under en längre jakttid på hösten.
- Jakttiden på vildsvin har senarelagts.

Det har också införts ändringar för att öka möjligheten att bedriva skyddsjakt för att kunna förebygga skador, utan att söka tillstånd från Länsstyrelsen. Om du är jakträttshavare får du under vissa begränsade tider på året bedriva skyddsjakt på bland annat:

- Trana, sångsvan, grågås, kanadagås och vitkindad gås om de uppträder i flock om fler än fem individer vid fält med oskördad gröda, om det behövs för att förebygga skada.
- Storskarv för att förebygga skada vid fasta och rörliga fiskeredskap och vid fiskodling och utsättningsplatser.

Besök gärna Länsstyrelsens webbplats eller kontakta Länsstyrelsen om du har frågor om jakttiderna. Ring växeln 010-224 80 00 och be att få tala med en vilthandläggare.

Sök stöd för röjning under stängsel

Ett ”Kom ihåg” för dig som har rovdjursavvisande stängsel!

Fram till den 31 oktober kan du söka bidrag för röjning under stängslet. Närmare information och ansökningsformulär hittar du på Länsstyrelsens webbplats lansstyrelsen.se/orebro under fliken Djur> Jakt och vilt> Förebygg viltskador> Bidrag för röjning under rovdjursavvisande stängsel.

Vid frågor kontakta Lena Jörgensen, 010-224 86 42 eller Emma Kvastegård, 010-224 86 35.

Information från officiell veterinär på slakteri

Alla djur som slaktas besiktigas av Livsmedelsverkets officiella veterinär (OV) innan och efter slakt.

TEXT: **ELISABETH MUSTONEN** FOTO: **MOSTPHOTOS**

I de fall OV upptäcker något som kan tyda på djurskyddsproblem på gården som djuret kommer ifrån eller under transporten till slakteriet skickar OV information om detta till Länsstyrelsen. Det kan till exempel handla om djur som haltar, sårskador, långa klövar eller högdräktiga djur. I de flesta fall skickar OV en kopia på informationen till berörd djurhållare eller transportör.

Några av de meddelanden vi får från OV handlar om djur som påträffas döda vid ankomst till slakteriet där man inte kan se något tecken på djurskyddsproblem.

Vad händer när Länsstyrelsen får information om djurskydd från OV?

När ett meddelande kommer till oss tittar en handläggare om det finns några tidigare ärenden som rör samma djurhållare. Informationen från OV och tidigare ärenden ligger till grund för Länsstyrelsens bedömning om fortsatt handläggning.

Det vanligaste är att vi skickar ett brev till djurhållaren och ber om återkoppling om det aktuella djuret eller djurgruppen. Djurhållaren får då möjlighet att förklara bakgrunden till det som OV har sett på slakteriet. Ibland kan en djurskyddskontroll bli aktuell efter återkopplingen.

Om det finns misstanke om akuta djurskyddsproblem i besättningen kan Länsstyrelsen göra en oanmäld djurskyddskontroll.

Om vi i relativ närtid har kontrollerat besättningen eller en rutinkontroll är planerad kan Länsstyrelsen avsluta ärendet utan åtgärd.

Av de 68 ärenden som kommit in de senaste 12 månaderna har Länsstyrelsen vidtagit någon form av åtgärd i 54 ärenden. 14 ärenden har avslutats utan åtgärd.

Vilka djurslag handlar informationen om?

Under de senaste 12 månaderna (1 augusti 2020–31 juli 2021) fick Länsstyrelsen totalt 69 meddelanden med information från OV på slakteri. 28 meddelanden handlade om gris, 23 om fjäderfä, 14 om nötkreatur och 3 meddelanden handlade om får.

Det är ett stort antal djur som under den aktuella perioden har transporterats till slakterier både i Örebro län och i andra län. Endast en mycket liten del av djuren som besiktigas före slakt uppvisar tecken på att det kan finnas djurskyddsproblem under transporten eller i ursprungsbesättningen. Om djurskyddsproblem misstänks under transporten blir inte ursprungsbesättningen föremål för någon åtgärd från Länsstyrelsen.

Information om förorenade djur

Länsstyrelsen kan också få information om gödselförorenade djur från OV på slakteri. Det kan vara ett djurskyddsproblem men det är också ett hygienproblem vid slakten. Även då tar Länsstyrelsen kontakt med djurhållaren för att reda ut orsaken. Då kan Länsstyrelsen även göra en primärproduktionskontroll på gården. Det är en bred kontroll som förutom djurskydds- och hygienkontroll även innehåller kontroll av bland annat läkemedel och journalföring.

Nya föreskrifter om smittskydd för gris och nötkreatur

Föreskrifterna gäller från 1 september 2021 och gör det möjligt att fortsatt hålla Sverige fritt från sjukdomarna porcint reproduktivt och respiratorisk syndrom (PRRS) hos gris och paratuberkulos hos nötkreatur.

TEXT: **ELISABETH MUSTONEN** FOTO: **MOSTPHOTOS**

Ingen av sjukdomarna finns i Sverige för närvarande och vi har tidigare haft så kallade tilläggsgarantier inom EU så vi har kunnat ställa krav vid införsel av djur från besättningar i ett annat EU-land. Då förflyttning av djur inte är reglerad inom EU avseende de här sjukdomarna, får Sverige inte ställa andra krav när djur flyttas från en anläggning i ett annat EU-land än när djur flyttas mellan anläggningar i Sverige.

Det finns två alternativ när djur ska flyttas från en anläggning till en annan:

1. Djuren har sedan födseln endast vistats i anläggningar som är fria från PRRS för gris respektive paratuberkulos för nötkreatur.
2. Djur som man inte kan visa att de sedan födseln endast har vistats i fria anläggningar ska efter ankomst isoleras och provtas enligt föreskrifterna.

I praktiken blir det ingen skillnad jämfört med tidigare eftersom svenska anläggningar för närvarande är fria från sjukdomarna. Vid förflyttning från annat EU-land har det även tidigare krävts isolering och provtagning i mottagande anläggning.

Du hittar båda författningarna på Jordbruksverkets webbplats.

- Föreskrifter om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen porcint reproduktivt och respiratoriskt syndrom (PRRS) hos gris i svenska anläggningar – SJVFS 2021:24
- Föreskrifter om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen paratuberkulos hos nötkreatur i svenska anläggningar – SJVFS 2021:23

Övervakning av salmonella hos vildsvin

Hösten 2020 upptäcktes två separata fall av Salmonella choleraesuis i Sverige, de första hos gris på 40 år i vårt land. För att få kunskap om hur utbredd den är har SVA startat en undersökning.

För att få kunskap om hur utbredd salmonella choleraesuis är i landet har SVA startat en undersökning. Alla vildsvin som kommer in till obduktion provtas för salmonella, oavsett var i landet de hittats. Provinsamling från frilevande vildsvin fällda vid jakt pågår, i Skåne med anledning av utbrottet i en grisbesättning, och i Södermanland där salmonellatypen upptäcktes hos hägnade vildsvin i samband med sjukdom hos djuren. Under 2021–2022 kommer provinsamling i samband med jakt utökas till att omfatta samtliga län som har en betydande vildsvinsstam. I samarbete med jägarförbund och jägare lokalt kommer prover från ett visst antal vildsvin fällda vid jakt samlas in för att få en god täckning över landet. De prov som samlas in för analys utgörs av träck och lymfknutor i tarmen.

Det är Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, som övervakar sjukdomar hos djur som ansvarar för provtagningen. Du kan läsa mer om provtagningen på sva.se, sök efter smittläge och gå sedan in under övervakning av salmonella choleraesuis hos vildsvin. Där kan du även se en karta över provtagna vildsvin per jaktvårdskrets i landet.

Mackes vildsvinsköttbulllar

1 kg vildsvinsfärs
1 ägg
1 dl Västerbottenost riven
1/2 dl färsk persilja hackad
1/2 dl ströbröd
rivet citronskal (cest)
2 msk lökpulver
salt och peppar

Blanda ordentligt. Gör ett stekprov och smaka av. Rulla köttbullar. Lägg på oljad ugnsfast form i ugnen på 200 grader i cirka 10 min.

Sås
3 dl grädde
1/2 dl kapris
2 msk pesto
1 hackad klyfta vitlök
1/2 hackad silverlök
1 1/2 dl vatten
Lite mjöl
Färska örter
1/2 röd chili hackad
Lite salt

Hacka och fräs löken så den blir genomskinlig, tillsätt hackad vitlök och grädde. Koka upp. Tillsätt pesto och kapris (gärna lite lag också), salt och chilin. Tillsätt cirka 1 dl vatten, red av såsen. Vätskan som köttbullarna släpper ifrån sig är god att ha i såsen. Hacka örterna och ta efter tycke i slutet. Spara lite att toppa med. Koka pasta, häll av och direkt ner i såsen. Blanda och tillsätt köttbullarna. Toppa med parmesan, örter och kanske lite cest från citronen. Fräscht och gott!

Motocross och mat, Malcolms intressen

Långt bort i länets utkant hittar vi Malcolm, 13 år. Han är en engagerad kille med många strängar på sin lyra.

TEXT OCH FOTO: **ÅSA LINDIN**

Utan rangordning staplar Malcom upp sina intressen i en lång rad. Djur och natur, fiske, jakt, skidåkning, motocross och matlagning. Allt kommer på första plats.

Så länge han kan minnas har han hängt i köket med mamma och pappa där de lagat mat tillsammans. Mat är en central del i familjens liv och det är ett sätt att samla familjen som ofta är ute på olika håll. I trakterna kring hemmet och gården hittar han de flesta råvarorna som behövs till familjemiddagarna.

Efter en fartfylld dag på motocrossbanan är det skönt att varva ner i familjens mysiga kök. Malcolm älskar matlagning och äter allt från korvstroganoff till ”Fine Dining” och tackar aldrig nej till att prova något nytt.

Just nu pågår en hel del satsningar för att mer vildsvinskött ska hamna på fler tallrikar. Därför blir man ju lite nyfiken kring om den här unge kocken har några tips för vildsvinskött. Som svar på den frågan fick vi ett smaskigt recept på vildsvinsköttbullar som Malcolm delar med sig av. Det var ju ett bra svar. Gott helt enkelt!

Med inspiration av sin vän Daniel Berlin och av morfar, båda kock till yrket, blir lockelsen för kockyrket en spännande utmaning. Morfar har till exempel två olympiska medaljer i bagaget från sin tid i svenska kocklandslaget. Kanske är det Malcolms tur nästa gång?

Malcolm Carl-Fredrik Hamilton

Ett besök på Michelin-krogen Aloe står högt på önskelistan. För där jobbar Linus, en kock som Malcolm träffade och inspirerades av när Linus tidigare jobbade på Boo Natur. Vi passar på att fråga om det finns några fler favoritrestauranger i länet, ”Förutom Boo Natur gillar jag Katrinelund om vi pratar om Örebro” säger Malcolm med ett leende.

Alla pratar vildsvin!

TEXT: **ÅSA LINDIN** FOTO: **MOSTPHOTOS**

Nu händer det en hel del när det gäller vildsvin som råvara. Jag läste nyligen att man i tävlingen ”Årets kock” kommer att ha vildsvin som ett tävlingsmoment, det kommer nya webbsidor med vildsvinskött som fokus och det blir en vildsvinsfestival i Linköping.

Ja, engagemanget är stort och även hos oss i Örebro län händer det en hel del kring vildsvin. Från Länsstyrelsens håll kommer vi snart att ha tagit fram en uppdaterad förvaltningsplan för vildsvin. Vi har under Matresan lyft fram lokalt producerade snabbmatsrätter på vildsvin, tillsammans med några av länets kockar har vi tagit fram olika recept. Vi har haft ett dialogmöte om möjligheten att ta fram uppsamlingsdepåer. Vi kommer tillsammans med Agro Örebro arrangera ett event där vi bjuder in kockar, jägare med flera att utforska vildsvin som råvara tillsammans med personerna bakom Exceptionell råvara. Det är bara några av aktiviteterna kring just vildsvin som pågår.

Utöver Länsstyrelsens arrangemang finns även andra aktörer som engagerar sig i frågan. Exempelvis har Agro Örebro och Hushållningssällskapet olika projekt och aktiviteter med vildsvin i fokus och Boo Egendom deltar i satsningen på Svenskt gårdsvilt.

Vildsvin är hett på flera sätt. Genom att intresset för vildsvin som livsmedel ökar bidrar det också till en reglerad vildsvinsstam. För att minska risken för trafikolyckor, skador på grödor och i skog samt risken för afrikansk svinpest är vi många som jobbar för att det ska bli enklare för alla i hela kedjan, från jägare till slutkonsument.

Bredband på landet

Fiber – hur gör man för att få den där nästan nödvändiga infrastrukturen hem till sitt eget hushåll?

Ja det är faktiskt inte helt enkelt, om man inte bor i en tätort. I Örebro läns landsbygder började vi tidigt med utbyggnad av fiber och i början var intresset från marknaden större än från konsument. Och idag är det ofta tvärtom.

Vi på Länsstyrelsen får ofta frågan om hur man ska gå till väga för att få bredband via fiber, därför har vi tagit fram en informationssida som du hittar på vår webbplats under Natur och landsbygd > Information om bredbandsutbyggnad. Här finns några tips och råd och en kort film kring hur man med envishet och stor vilja lyckades att få fiber till Tångeråsa i Lekebergs kommun.

Dålig mottagning inomhus?

Många upplever att det är svårt att använda mobiltelefonen inomhus på grund av dålig mottagning.

Tillhör du dem som måste gå ut på trappen när det ringer eller bara kan ringa från ena delen av huset på grund av dålig uppkoppling på mobilmasten. Ett tips kan vara att testa att slå på funktionen wifisamtal. Om du inte har en alltför gammal telefon kan du ställa om till wifisamtal i telefonens inställningar under mobilnät. Med Wifi-samtal kan du ringa via ett wifi-nät.

Det innebär att du kan ringa och ta emot samtal även när du inte har någon täckning i din mobil.

Avsändare:
Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

GRUPPFÖRSÄNDELSE TILL JORDBRUK

Länsstyrelsen Örebro län

Kurser och utbildningar

VÄXTODLING INOM VATTENSKYDDSOMRÅDE

Onsdag 6 oktober | 10–12 | Digitalt | Kursen är kostnadsfri och bekostas av Greppa Näringen via Landsbygdsprogrammet

Odlar du inom vattenskyddsområde? Vill du lära dig mer om hur du kan förebygga läckage av växtnäring och vilka regler som gäller? Välkommen att vara med på vår digitala föreläsning med fokus på växtodling inom vattenskyddsområde. Under kursen kommer vi bland annat att prata om;

Jordbruk och läckage av nitrat till grundvatten – om naturliga processer, odlingssystem och att minska risk för påverkan. Helena Aronsson från Institutionen för mark och miljö på SLU.

- Hur uppstår läckage?
- Varför är vissa jordar känsligare än andra?
- Hur kan och bör odlingsåtgärder användas för att minska risk för påverkan?

Spridningsvägar för växtskyddsmedel till vattenmiljön. Mikaela Gönczi, föreståndare SLU Centrum för kemiska bekämpningsmedel i miljön (CKB)

- Vad gäller inom vattenskyddsområden
- MACRO-DB – verktyg för tillståndsprövning

Målgrupp för kursen är i första hand lantbrukare som bedriver växtodling inom vattenskyddsområde. Fokus kommer att ligga på Örebro län.

ANMÄLAN: Senast den 4 oktober via kalendern på Länsstyrelsens webbplats, lansstyrelsen.se/orebro/kalender.
Länk till kursen skickas ut till dig som är anmäld dagen innan kursen.
INFORMATION: Helena Åkerhielm, 010-224 84 27, helena.akerhielm@lansstyrelsen.se

VÄLJ RÄTT MELLANGRÖDA FÖR DIN ODLING

Onsdag 29 september | 13–16 | Karlsgården, Törsjö 421, Örebro. | Kursen är kostnadsfri då den finansieras via Landsbygdsprogrammet. Vi bjuder på fika.

Välkommen till en fältträff där vi fördjupar oss i olika mellangrödor för mellansvenskt klimat. Vi tittar på mellangrödor i den ekologiska odlingen hos familjen Pettersson, Törsjö, Örebro. Utgångspunkten är ett försök där olika mellangrödor i våras såddes in i höstvete. De olika blandningarna kommer växa under hösten och brytas inför havre våren 2022. Havreskörden kommer sedan mätas efter de olika mellangrödorna. Det blir även ett stopp hos Mårten Wittvången för att ta del av hans erfarenheter av mellangröda. Vi kommer bland annat att diskutera:

- Vilka arter ska man satsa på?
- Strategier för sådd – såtidpunkt, utsädesmängder, såteknik
- Val av insåningsgröda
- Mellangrödors kvävetillförsel

Fältvandringen är intressant både för dig som har ekologisk produktion och för dig som odlar konventionellt. De grödor vi besöker är ekologisk produktion.
Medverkande: Henrik Nätterlund, HS Konsult

ANMÄLAN: Senast den 27 september via kalendern på Länsstyrelsen webbplats, lansstyrelsen.se/orebro/kalender.
INFORMATION: Ann-Sofie Hedberg, 010-22 48 426, ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se
Ingalill Kämmerling, 010-224 84 31, ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

ATT PRODUCERA EGEN BIOGAS

Onsdag 20 oktober | 9–12 | Digitalt | Träffen är kostnadsfri och kommer följas upp med ytterligare träffar om biogasproduktion i lantbruket.

Välkommen till en digital träff om produktion av biogas på gårdsnivå. Hur ser förutsättningarna ut och vad innebär det att producera biogas på gården?

Några punkter på programmet:

- Nuläge och marknadsförutsättningar, nationellt och i Örebro län
- Möjligheter till produktion på gårdsnivå: kraftvärme, uppgradering till fordonsgas, rötning av flytande och fast gödsel, biogödselns fördelar
- Lantbrukare som satsat på biogas
- Stöd och bidrag som man kan söka

Medverkande

- Johan Benjaminsson, Gasefuels
- Karin Ahlberg Eliasson, VD på Hushållningssällskapet i Jämtland
- Jukka Lehtonen, Metener
- Victor Olsson, Circular Energy Sweden
- Tomas Hammarlund, Norra Billinge, Närkes Kil
- Åsa Ödman, Länsstyrelsen i Örebro län

ANMÄLAN: Senast den 15 oktober via kalendern på Länsstyrelsens webbplats, lansstyrelsen.se/orebro/kalender.
INFORMATION: Helena Åkerhielm, 010-224 84 27, helena.akerhielm@lansstyrelsen.se

Enskild rådgivning om biogas

Du kan också få kostnadsfri enskild rådgivning på din egen gård. Rådgivningen finansieras med medel från Landsbygdsprogrammet via Jordbruksverket. Du kan läsa mer om rådgivningen på Jordbruksverkets webbplats under Rådgivning om energi och klimat.

ENERGIEFFEKTIVISERING PÅ EN DJURGÅRD

Vi planerar en gårdsvandring i slutet av oktober med byggnads- och energirådgivare Anton Liedgren från HS Konsult. Vi gör en gårdsvandring och pratar om energieffektivisering. Under gårdsvandringen kommer vi att diskutera var på en djurgård det används mest energi och vilka åtgärder man kan göra för att minska energianvändningen. Vi diskuterar bland annat belysning, ventilation, uppvärmning, mjölkning, utfodring, utgödsling och solceller. Har du några specifika frågor som du vill ta upp går det bra att höra av sig i förväg.

Åsa Ödman från Länsstyrelsen deltar och informerar om möjligheterna att söka stöd inom Klimatklivet.

ANMÄLAN: För tid och anmälan, se kalendern på Länsstyrelsens webbplats, lansstyrelsen.se/orebro/kalender.
INFORMATION: Helena Åkerhielm, 010-224 84 27, helena.akerhielm@lansstyrelsen.se